

Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιτρόπων για το Παιδί (ΕΝΟC)

Επίσημη Δήλωση Πολιτικής για την «Προστασία και Προώθηση των Δικαιωμάτων των Παιδιών υπό Εναλλακτική Φροντίδα¹»

* Υιοθετήθηκε στην 28^η Γενική Συνέλευση του ΕΝΟC, στις 20 Σεπτεμβρίου, 2024, στο Ελσίνκι της Φινλανδίας

«Κάθε παιδί και κάθε νέος πρέπει να ζει σε ένα υποστηρικτικό, προστατευτικό και φροντιστικό περιβάλλον το οποίο να προωθεί όλες τις δυνατότητές του»²

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

Η Δήλωση Πολιτικής του ΕΝΟC για το 2024 βασίζεται σε μία γενική κατανόηση μεταξύ των μελών του ΕΝΟC ότι, ενώ τα παιδιά που τελούν υπό εναλλακτική φροντίδα είναι από τις πλέον ευάλωτες και αόρατες ομάδες παιδιών, τα δικαιώματά τους εξακολουθούν να υπονομεύονται. Υπάρχει η γενική ανησυχία ότι τα παιδιά των οποίων οι γονείς αδυνατούν να καλύψουν τις ανάγκες τους και τα οποία στερήθηκαν τη φροντίδα των γονέων τους, δεν απολαμβάνουν πάντα ένα επαρκώς υποστηρικτικό, ασφαλές και προστατευτικό περιβάλλον από την πολιτεία. Υπάρχει επίσης η ανησυχία ότι τα παιδιά και οι νέοι υπό εναλλακτική φροντίδα στιγματίζονται και βιώνουν την προκατάληψη και αυτό γίνεται κατανοητό σε χαμηλά επίπεδα στον γενικό πληθυσμό.

Το ΕΝΟC ορίζει την εναλλακτική φροντίδα των παιδιών ως την παροχή φροντίδας από της δημόσιες αρχές ή άλλους αναγνωρισμένους παρόχους υπηρεσιών, ακολουθώντας τη νομοθεσία της χώρας/δικαιοδοσίας και τις διοικητικές πρακτικές. Η εναλλακτική φροντίδα πρέπει να είναι ένας προστατευτικός μηχανισμός για παιδιά τα οποία δεν μπορούν να λάβουν τη φροντίδα των οικογενειών τους. Αναφέρεται σε υπηρεσίες που στοχεύουν στην προστασία και προώθηση της ευημερίας των παιδιών λόγω έλλειψης της γονικής φροντίδας ή της ανικανότητας των γονέων ακόμα και με την κατάλληλη υποστήριξη, να προσφέρουν την κατάλληλη φροντίδα και να καλύψουν τις ανάγκες του παιδιού τους. Αυτό μπορεί να λάβει διάφορες μορφές με τις πλέον συνήθεις μορφές της ανάδοχης οικογένειας, της φροντίδας σε δομές³ ή της επίσημης κηδεμονίας.

¹ Για τους σκοπούς της παρούσας Δήλωσης, ο όρος “alternative care” έχει μεταφραστεί στο κείμενο σε «εναλλακτική φροντίδα» και αναφέρεται στα παιδιά υπό τη Γονική Μέριμνα ή Επιμέλεια ή Φροντίδα της Διευθύντριας Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.

² 64/142. Κατευθυντήριες Γραμμές για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών, Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, 2010.

³ Για σκοπούς της παρούσας Δήλωσης, ο όρος “residential care” έχει μεταφραστεί στο κείμενο σε «δομές» και αναφέρεται στις μονάδες παιδικής προστασίας και φροντίδας στις οποίες διαβιούν παιδιά υπό τη Γονική Μέριμνα ή Επιμέλεια ή Φροντίδα της Διευθύντριας Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.

Ενδέχεται να γίνουν και ανεπίσημες διευθετήσεις για τη φροντίδα των παιδιών, χωρίς την εμπλοκή των δημόσιων αρχών. Οι διευθετήσεις αυτές μπορεί να γίνουν εντός των οικογενειών, με συγγενείς ή με φίλους (π.χ. ανεπίσημη κηδεμονία). Σε αυτό αναφερόμαστε με τον όρο ανεπίσημη εναλλακτική φροντίδα. Η παρούσα δήλωση εστιάζει στην επίσημη εναλλακτική φροντίδα η οποία ορίζεται από την/τις απόφαση/αποφάσεις των δημόσιων αρχών⁴.

Το 2024, το ENOC επικεντρώθηκε στο επίπεδο της εφαρμογής διεθνών και περιφερειακών προτύπων στο πλαίσιο της εναλλακτικής φροντίδας των παιδιών και στον κρίσιμο ρόλο που διαδραματίζουν οι Επίτροποι του Παιδιού στην ανεξάρτητη καταγγελία και αποκατάσταση των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του παιδιού στο πλαίσιο της εναλλακτικής φροντίδας. Η παρούσα Δήλωση Πολιτικής τεκμηριώνεται από την έρευνα «*The Protection and Promotion of the Rights of Children in Alternative Care*», στην οποία συνέβαλλαν 34 θεσμικά όργανα του ENOC, παρέχοντας σχετικά δεδομένα που αφορούσαν στα δικαιώματα παιδιών που τελούσαν υπό εναλλακτική φροντίδα εντός των δικαιοδοσιών τους. Επίσης τεκμηριώνεται και εμπλουτίζεται από τις απόψεις και άμεσες εμπειρίες νέων που συμμετέχουν στο έργο ENYA (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Νέων Συμβούλων) 2024, καθώς και των μελών του ENOC⁵.

Οι προσπάθειες που γίνονται για να μπορέσει κάποιο παιδί να παραμείνει ή να επιστρέψει στη φροντίδα των γονέων του ή, κατά περίπτωση, άλλων μελών του στενού οικογενειακού περιβάλλοντος, συχνά είναι ανεπαρκείς. Τα μέλη του ENOC ανέφεραν ότι παιδιά με αναπηρίες, παιδιά με σύνθετες ανάγκες, παιδιά που ζουν υπό συνθήκες απόλυτης φτώχειας, καθώς και παιδιά που ανήκουν σε διάφορες μειονότητες παραπέμπονται σε εναλλακτικές μορφές φροντίδας περισσότερο από άλλα. Αν και οι προσπάθειες των κρατών για βελτίωση της εναλλακτικής φροντίδας των παιδιών αναγνωρίζονται, οι Κατευθυντήριες Γραμμές για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ του 2009 (A/RES/64/142)⁶, οι οποίες θέτουν τα διεθνή πρότυπα αναφοράς επί του θέματος, παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεφάρμοστες. Πολλές χώρες στερούνται ποιοτικής εναλλακτικής φροντίδας και γίνονται ανεπαρκείς προσπάθειες για την επανασύνδεση των παιδιών με τις οικογένειές τους όταν αυτό είναι προς το συμφέρον των παιδιών. Επιπλέον, δεν παρέχεται επαρκής υποστήριξη σε παιδιά για να διατηρήσουν τις ρίζες, τη γλώσσα και την κουλτούρα τους. Παράλληλα, εμποδίζεται η πιθανότητα για παιδιά υπό εναλλακτική φροντίδα να επηρεάσουν τις αποφάσεις που λαμβάνονται για αυτά, να έχουν πρόσβαση σε ένδικα μέσα, να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων και να λαμβάνονται υπόψη οι απόψεις τους σύμφωνα με τον βαθμό της ανάπτυξής τους. Λόγω του συνδυασμένου αποτελέσματος των αρνητικών παραγόντων, τα παιδιά ενδέχεται να εγκαταλείψουν την εναλλακτική φροντίδα με γνώσεις και δεξιότητες που

⁴ Αποφασίστηκε να μην συμπεριληφθούν στην παρούσα δήλωση οι εμπειρίες των παιδιών προσφύγων και των παιδιών αιτητών ασύλου ή παιδιών που τελούν υπό άλλες μορφές φροντίδας, όπως οι ενδονοσοκομειακές ψυχιατρικές υπηρεσίες, το κλειστό ίδρυμα ή παρόμοιες δομές.

⁵ Ανατροφοδότηση από την Εαρινή Συνεδρία Εργασίας του ENOC για την εναλλακτική φροντίδα (3 Ιουνίου, 2024, Ταλίν, Εσθονία).

⁶ Κατευθυντήριες Γραμμές για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών: ψήφισμα / υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ. Γενική Συνέλευση (64^η συνεδρία: 2009-2010) - <https://digitallibrary.un.org/record/673583?ln=en&v=pdf>

είναι ανεπαρκείς για να καταφέρουν να ευημερήσουν εντός του κοινωνικού πλαισίου και γενικότερα στη ζωή.

Με τη δήλωση αυτή, οι Επίτροποι για τα Δικαιώματα του Παιδιού, μέλη του ENOC, επιδιώκουν να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή στην εφαρμογή των προνοιών που κατοχυρώνονται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού (στο εξής «Σύμβαση») σε σχέση με τα δικαιώματα των παιδιών υπό εναλλακτική φροντίδα. Οι πρόνοιες αυτές περιλαμβάνουν τις Γενικές Αρχές της Σύμβασης, ήτοι το δικαίωμα του παιδιού να ακούγεται, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις του ανάλογα με την ηλικία και το βαθμό ωριμότητάς του (Άρθρο 12), το δικαίωμα του παιδιού να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του σε όλες τις αποφάσεις, (Άρθρο 3), το δικαίωμα στη ζωή, στην επιβίωση και στην ανάπτυξη (Άρθρο 6), καθώς και το δικαίωμα προστασίας του παιδιού από κάθε μορφή διάκρισης (Άρθρο 2). Επίσης, περιλαμβάνει το δικαίωμα του κράτους να μεριμνά ώστε το παιδί να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του παρά τη θέλησή του, εκτός εάν ο χωρισμός αυτός είναι αναγκαίος για το συμφέρον του παιδιού (Άρθρο 9), και το δικαίωμα ειδικής προστασίας και βοήθειας εκ μέρους του κράτους, συμπεριλαμβανομένης μίας εναλλακτικής επιμέλειας για το παιδί αυτό, η οποία λαμβάνει δεόντως υπόψη το εθνικό, θρησκευτικό, πολιτισμικό και γλωσσικό υπόβαθρο του παιδιού (Άρθρο 20). Επίσης αναγνωρίζουμε και υποστηρίζουμε την πλήρη εφαρμογή των Κατευθυντήριων Γραμμών της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ για την εναλλακτική φροντίδα του παιδιού (A/RES/64/142) και άλλα σχετικά διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα επί του θέματος⁷.

Ως μέλη του ENOC, γνωρίζουμε ότι πρέπει να διασφαλίσουμε, μέσω των θεσμικών μας εξουσιών και δεσμεύσεων, την προστασία και προώθηση των δικαιωμάτων των παιδιών που βρίσκονται υπό εναλλακτική φροντίδα. Επίσης, έχουμε καθήκον να καταστήσουμε τις σχετικές αρχές υπόλογες όταν οι ανάγκες αυτής της ομάδας παιδιών δεν καλύπτονται. Παιδιά που απομακρύνθηκαν από το οικογενειακό περιβάλλον βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη θέση και η ασφάλειά τους και η ευημερία τους εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατικών αρχών.

Συνεπώς, εμείς, τα μέλη του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (ENOC), παροτρύνουμε τα κράτη, τις εθνικές και περιφερειακές αρχές, αλλά και τους σχετικούς ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς όπως εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, εφαρμόζοντας τις ακόλουθες συστάσεις:

⁷ Concept Note – 2021 Day of General Discussion: Children’s Rights and Alternative Care: Concept Note & Outcome report. (<https://www.ohchr.org/en/events/days-general-discussion-dgd/2021/2021-day-general-discussion-childrens-rights-and#:~:text=It%20will%20take%20place%20over,Geneva%2C%20in%20the%20online%20format.>) & Lerch, Véronique & Anna Nordenmark Severinsson, Anna (2019) Target Group Discussion Paper on Children in Alternative Care. Feasibility Study for a Child Guarantee. European Commission ((PDF) Feasibility Study for a Child Guarantee (researchgate.net))

1. Διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών που τελούν υπό εναλλακτική φροντίδα να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη τους και να λαμβάνεται υπόψη, σύμφωνα με τις εξελισσόμενες ικανότητές τους και να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων που σχετίζονται με τη ζωή και τις συνθήκες διαβίωσής στην εναλλακτική φροντίδα, όπως απαιτείται από τα διεθνή πρότυπα των δικαιωμάτων του παιδιού.

- Ευαισθητοποίηση για τα δικαιώματα του παιδιού γενικά και πιο συγκεκριμένα για το δικαίωμα συμμετοχής μεταξύ παιδιών που τελούν υπό εναλλακτική φροντίδα και μεταξύ επαγγελματιών που εργάζονται στον τομέα αυτόν, μέσω κατάλληλων προγραμμάτων συνεχούς κατάρτισης,
- Παροχή σε παιδιά ηλικιακά κατάλληλων και φιλικών προς αυτά πληροφοριών και υλικού σχετικά με τα δικαιώματά τους και το δικαίωμα συμμετοχής, επιτρέποντάς τους να εκφράζουν τεκμηριωμένες απόψεις. Οι πληροφορίες και το υλικό αυτό παρέχονται σε διάφορες μορφές, όπως εικονογραφημένα βιβλία, βίντεο και εφαρμογές για κινητά,
- Οργάνωση τακτικών εργαστηρίων και ενημερωτικών συνεδριών που θα εκπαιδεύσουν τα παιδιά και τους νέους στα δικαιώματά τους, εντός ενός υποστηρικτικού και διαδραστικού περιβάλλοντος,
- Εδραίωση εμπιστοσύνης με το παιδί, παροχή διαφάνειας καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας διασφαλίζοντας ότι το παιδί αισθάνεται αρκετά άνετα για να μοιραστεί τις απόψεις του και να κατανοήσει τη διαδικασία και οποιαδήποτε σχετική επίπτωση,
- Θέσπιση διαδικασιών και πόρων ώστε να γίνει η συμμετοχή των παιδιών μία συνήθης πρακτική στη διαδικασία λήψης αποφάσεων,
- Συστηματική εμπλοκή των παιδιών σε όλα τα στάδια της διαδικασίας παροχής φροντίδας, συμπεριλαμβανομένης και της λήψης αποφάσεων που τα αφορούν προσωπικά, καθώς και στον σχεδιασμό του συστήματος. Πρέπει να είναι διαθέσιμες ειδικές διευθετήσεις για να διασφαλιστεί η ουσιαστική συμμετοχή των μικρότερων σε ηλικία παιδιών ή παιδιών με αναπηρίες,
- Θέσπιση περισσότερων μόνιμων συμμετοχικών μηχανισμών και φορέων (συμβούλια, ομάδες προβληματισμού, όμιλοι νέων κ.λπ.) που να στηρίζονται από το κράτος, με παιδιά που τελούν ή τελούσαν υπό εναλλακτική φροντίδα, όπου μπορούν να εκφράσουν τη γνώμη τους ελεύθερα, να μοιραστούν τις εμπειρίες τους και να συμβάλουν στη βελτίωση της παροχής και της ποιότητας της παρεχόμενης φροντίδας,
- Να διασφαλιστεί ότι το δικαίωμα συμμετοχής και το δικαίωμα να ακουστούν έχει κατοχυρωθεί νομίμως και ότι η εφαρμογή τους παρακολουθείται τακτικά,
- Παροχή αποτελεσματικών θεραπειών και πρόσβασης στη δικαιοσύνη για παιδιά που δεν τους παρέχεται το δικαίωμα συμμετοχής.

2. Στήριξη προσπαθειών για να παραμείνουν ή να επιστρέψουν τα παιδιά υπό τη φροντίδα της οικογένειάς τους, όταν αυτό είναι προς το συμφέρον των παιδιών.

- Ανάπτυξη και εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών και προγραμμάτων προσανατολισμένων προς την οικογένεια, συμπεριλαμβανομένης της δωρεάν

ψυχολογικής στήριξης για την πρόληψη του αποχωρισμού από τους γονείς και την προώθηση και ενίσχυση της ικανότητας των γονέων να φροντίζουν τα παιδιά τους,

- Παροχή συνεχούς στήριξης σε οικογένειες κατά τη διάρκεια της επανένωσης, συμπεριλαμβανομένων και των τακτικών επισκέψεων παρακολούθησης, της παρακολούθησης της διαδικασίας επανένωσης, της οικογενειακής συμβουλευτικής και της πρακτικής βοήθειας, για να μπορέσουν να αποκαταστήσουν την εμπιστοσύνη, να προσαρμοστούν και να διασφαλίσουν την επιτυχή μετάβαση,
- Παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών υποστήριξης σε οικογένειες, συμπεριλαμβανομένων των μαθημάτων για γονείς, της παροχής συμβουλών, της οικονομικής βοήθειας και της απεξάρτησης από τη χρήση ουσιών, για την αντιμετώπιση των θεμάτων που οδήγησαν στη μετακίνηση του παιδιού και τη δημιουργία ενός ασφαλούς οικογενειακού περιβάλλοντος,
- Χρήση πολλαπλών διαύλων για τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με τη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών στήριξης στους γονείς και στα παιδιά, όπως μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τηλεόραση, ραδιόφωνο, διαδίκτυο, έντυπο υλικό, δωρεάν τηλεφωνικές γραμμές (hotline), επαφή με τις τοπικές κοινωνίες, σχολεία, κέντρα φροντίδας παιδιών και πάροχοι υγειονομικής περίθαλψης,
- Εφαρμογή κατάλληλων μέσων και διαδικασιών για τη διασφάλιση της έγκαιρης ταυτοποίησης παιδιών υπό ιδιαίτερα ευάλωτες καταστάσεις, όπως τακτικές ιατρικές εξετάσεις και αξιολογήσεις της ευημερίας των παιδιών, κατάρτιση των παρόχων φροντίδας και του προσωπικού που εργάζεται με παιδιά, προγράμματα υποστήριξης γονέων και παρόχων φροντίδας, και παρακολούθηση που επικεντρώνεται στα παιδιά,
- Παροχή ολιστικής και συνεχούς υποστήριξης σε οικογένειες που χρήζουν βοήθειας και διευκόλυνση του ενεργού συντονισμού μεταξύ αρμοδίων υπηρεσιών,
- Αντιμετώπιση των πραγματικών αιτίων της αποστέρησης της οικογένειας,
- Παροχή πολυτομεακής (πολυμερούς) αξιολόγησης της γονεϊκής ικανότητας με σκοπό τη διασφάλιση της ασφάλειας, του συμφέροντος και των αναγκών των παιδιών. Η αξιολόγηση θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει τη γνώμη του επηρεαζόμενου παιδιού, σύμφωνα με την εξελικτική τους ικανότητα και ωριμότητα,
- Καλλιέργεια ισχυρής επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών, των οικογενειών και άλλων ενδιαφερομένων για τη δημιουργία μίας συντονισμένης προσέγγισης της οικογενειακής στήριξης και των προσπάθειών επανένωσης,
- Θέσπιση πρακτικών λύσεων για τη διατήρηση της επικοινωνίας (τηλέφωνο ή βιντεοκλήσεις, επιστολές, πακέτα φροντίδας κ.λπ.) όποτε η φυσική επαφή δεν είναι εφικτή ή δεν είναι προς το συμφέρον του παιδιού,
- Ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων και παρεμβάσεων βασισμένων σε τεκμηριωμένα στοιχεία,
- Διευκόλυνση της επανένωσης της οικογένειας, παροχή απαραίτητης στήριξης και υπηρεσιών στους γονείς και τακτική αξιολόγηση της ανάγκης για τοποθέτηση σε ανάδοχη οικογένεια.

3. Διασφάλιση διαθέσιμων και άμεσων λύσεων εναλλακτικής φροντίδας και παροχή λεπτομερούς και προσεκτικής αξιολόγησης της πλέον κατάλληλης μορφής εναλλακτικής φροντίδας.

- Να διασφαλιστεί ότι τα διαθέσιμα μέσα, συμπεριλαμβανομένης και της στήριξης των οικογενειών, έχουν μελετηθεί προσεκτικά βάσει του συμφέροντος του παιδιού πριν από τη λήψη της απόφασης για απομάκρυνση του παιδιού από την οικογένειά του,
- Αξιολόγηση επιλογών εναλλακτικής φροντίδας, όπως οι ανάδοχες οικογένειες και η φροντίδα σε δομές, ώστε να καθοριστεί ποιος τύπος φροντίδας καλύπτει καλύτερα τις ατομικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού, με προτίμηση στην οικογενειακή φροντίδα και τις μικρές δομές οικογενειακού τύπου για την παροχή ενός υποστηρικτικού και σταθερού περιβάλλοντος. Η διαδικασία αξιολόγησης δεν πρέπει να είναι χρονοβόρα,
- Εάν είναι δυνατόν, τα παιδιά ή οι νέοι δεν πρέπει να απομακρύνονται από τον συνήθη τόπο διαμονής τους ή τον πολιτισμό τους μόλις γίνουν μέρος του συστήματος προστασίας, ώστε να μειωθεί ο αριθμός των αλλαγών που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν,
- Διεξαγωγή ατομικής και πολύ-παραγοντικής (φύλο, κουλτούρα, γλώσσα, ειδική ευπάθεια κ.λπ.) αξιολόγησης της προσωπικής κατάστασης του παιδιού και των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων αναγκών φροντίδας και ανάπτυξης. Η αξιολόγηση πρέπει να γίνει από πολυκλαδική ομάδα και να εμπλακούν τα παιδιά και άλλοι ενδιαφερόμενοι, κατά περίπτωση (βιολογικοί γονείς, ανάδοχοι φροντιστές κ.λπ.),
- Ανάπτυξη εξατομικευμένων σχεδίων φροντίδας για κάθε παιδί, για την κάλυψη των συγκεκριμένων αναγκών τους και των συμφερόντων τους μέσα από τη φροντίδα τους και τακτική αναθεώρηση και προσαρμογή των σχεδίων αυτών για να διασφαλιστεί ότι παραμένουν αποτελεσματικά. Να διασφαλιστεί ότι κατά τη διαδικασία αξιολόγησης οι προτιμήσεις και η γνώμη του παιδιού και κατά περίπτωση, των ενδιαφερομένων (βιολογικοί γονείς κ.λπ.) λαμβάνονται υπόψη,
- Πρόνοια για ψυχολογική στήριξη που θα βοηθήσει το παιδί να αντιμετωπίσει συναισθηματικές ή άλλες δυσκολίες, συμπεριλαμβανομένων και των δυσκολιών κατά την είσοδό του σε έναν νέο περιβάλλον,
- Να διασφαλιστεί ότι οι επαγγελματίες του τομέα της υγείας έχουν την κατάλληλη στήριξη και κατάρτιση να αναπτύξουν ποικίλες δεξιότητες ώστε να αποφευχθεί η παραπομπή των παιδιών από τον έναν ειδικό στον άλλο,
- Η αποϊδρυματοποίηση πρέπει να συνεχίζεται εκεί όπου δεν έχει ολοκληρωθεί, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα την προοπτική του ΕΝΥΑ ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, και υπό συγκεκριμένες ατομικές περιστάσεις κάποιου παιδιού, η διαμονή σε δομή ενδέχεται να είναι η πλέον κατάλληλη επιλογή για κάποιο παιδί,
- Διασφάλιση ενός περιβάλλοντος συνεπούς και σταθερής φροντίδας για παιδιά, ώστε να δημιουργήσουν ασφαλούς δεσμούς και να αποφευχθούν οι συχνές αλλαγές της φροντίδας τους, εκτός εάν απαιτείται κατόπιν προσεκτικής και συνεχούς αξιολόγησης,
- Παροχή εκτεταμένης στήριξης και επαρκών πόρων στις ανάδοχες οικογένειες,

ώστε να καλύπτουν αποτελεσματικά τις ανάγκες των παιδιών υπό την επίβλεψη τους και να διασφαλιστεί ότι τα παιδιά και οι πάροχοι φροντίδας έχουν την ευκαιρία να γνωριστούν πριν ληφθεί η απόφαση της τοποθέτησής τους,

- Ανάπτυξη ενός συστήματος εξειδικευμένων ανάδοχων οικογενειών ή, ως ύστατο μέτρο και όποτε είναι προς το συμφέρον του παιδιού, εξειδικευμένης φροντίδας σε δομές, για την καλύτερη κάλυψη των μοναδικών και ποικίλων αναγκών των παιδιών που τελούν υπό εναλλακτική φροντίδα,
- Εφαρμογή του Γενικού Σχολίου Αρ. 14 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με τη διασφάλιση της εμπειρογνωμοσύνης των επαγγελματιών που διεξάγουν την αξιολόγηση της πλέον κατάλληλης μορφής φροντίδας.

4. Διασφάλιση ποιοτικής εναλλακτικής φροντίδας.

- Ενίσχυση της υποχρέωσης και της ευθύνης του κράτους να προστατεύει τα δικαιώματα του παιδιού και να παρέχει κατάλληλη εναλλακτική φροντίδα, με προτεραιότητα στην οικογενειακή φροντίδα, σε κάθε παιδί που το έχει ανάγκη,
- Εφαρμογή των (ελάχιστων) προτύπων ποιότητας, τα οποία προβλέπονται από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τις Κατευθυντήριες Γραμμές των Ηνωμένων Εθνών για την Εναλλακτική Φροντίδα των Παιδιών και αυτών που προβλέπονται από τη σχετική εθνική νομοθεσία,
- Ανάπτυξη και εφαρμογή ολοκληρωμένων προτύπων για δομές εναλλακτικής φροντίδας, τα οποία να καλύπτουν πτυχές όπως η ασφάλεια, η υγεία, η εκπαίδευση και η συναισθηματική στήριξη, ώστε να διασφαλιστεί η συνεπής και υψηλής ποιότητας φροντίδα. Αν και οι ανάγκες για φροντίδα και στήριξη αλλάζουν καθώς το παιδί αναπτύσσεται και ωριμάζει, τα πρότυπα δεν πρέπει να αλλάζουν,
- Να διασφαλιστεί ότι οι προγραμματισμένες μεταρρυθμίσεις στην εναλλακτική φροντίδα είναι σχεδιασμένες ώστε να παρέχουν σταθερές και βιώσιμες λύσεις, χρησιμοποιώντας πρακτικές που βασίζονται στην τεκμηρίωση, εξασφαλίζοντας μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση και θεσπίζοντας ισχυρά συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης
- Ενίσχυση της συνεργασίας και της δέσμευσης μεταξύ παρόχων εναλλακτικής φροντίδας, κοινωνικών υπηρεσιών και κοινοτικών οργανισμών για να διασφαλιστεί μία πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση στην κάλυψη των αναγκών των παιδιών που τυγχάνουν φροντίδας,
- Διασφάλιση ενός περιβάλλοντος χωρίς βία, όπου τα παιδιά αισθάνονται αγάπη, διαπαιδαγωγούνται και λαμβάνουν σωστή φροντίδα και όπου οι ατομικές τους ανάγκες καλύπτονται. Αυτό περιλαμβάνει και την αναγνώριση και την πρόληψη της παιδικής εκμετάλλευσης,
- Συνεχής προτεραιοποίηση της συναισθηματικής, σωματικής και ψυχολογικής ευεξίας των παιδιών που τελούν υπό εναλλακτική φροντίδα, ώστε να ενισχυθεί η συνολική ανάπτυξη και ευημερία τους,
- Παροχή όλων των απαραίτητων μέσων, συμπεριλαμβανομένων και των χρηματοοικονομικών, για να διασφαλιστεί η διατήρηση του επαγγελματικού προσωπικού, ιδίως στη φροντίδα που παρέχεται σε δομές,
- Παροχή κατάλληλης στήριξης και συνεχούς και πολυκλαδικής κατάρτισης για

την ενθάρρυνση των φροντιστών και των παρόχων φροντίδας σε δομές να ενισχύσουν τις επαγγελματικές τους δεξιότητες,

- Να διασφαλιστεί ότι υπάρχει ισότητα πρόσβασης και πρότυπα σε όλες τις αγροτικές και αστικές δομές,
- Διασφάλιση τακτικής, ανεξάρτητης και παιδοκεντρικής παρακολούθησης και/ή επιθεωρήσεων που επιτρέπουν στα παιδιά να μιλούν ελεύθερα χωρίς τον φόβο αντιποίνων ή αρνητικών επιπτώσεων. Αυτό ενδεχομένως να περιλαμβάνει απροειδοποίητες επισκέψεις από Ανεξάρτητους Θεσμούς Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού, για τον έλεγχο της παροχής και της ποιότητας της φροντίδας. Θα πρέπει να διασφαλιστεί η παρακολούθηση των ευρημάτων της διαδικασίας και οποιασδήποτε απαιτούμενης ατομικής δράσης.

5. Διατήρηση της ουσιαστικής σχέσης των παιδιών με την οικογένειά τους, με άλλα στενά πρόσωπα και με τις εθνοτικές, πολιτισμικές, θρησκευτικές και γλωσσικές ρίζες του παιδιού.

- Ενεργή υποστήριξη των δεσμών των παιδιών με το πολιτισμικό, εθνικό και οικογενειακό τους υπόβαθρο, διασφαλίζοντας την πλήρη τήρηση και προώθηση του δικαιώματός τους στην οικογενειακή ζωή και ταυτότητα,
- Να διασφαλιστεί ότι τα παιδιά που τελούν υπό εναλλακτική φροντίδα έχουν τακτική επαφή με τα μέλη της οικογένειάς τους και άλλα πρόσωπα που είναι σημαντικά για τη ζωή τους, εκτός εάν αυτό δεν είναι προς το συμφέρον τους και να αντιμετωπιστούν τυχόν ζητήματα που προκύπτουν ώστε να διασφαλιστεί ότι οι σχέσεις αυτές παραμένουν θετικές και ωφέλιμες,
- Να διασφαλιστεί ότι η γνώμη των παιδιών για τη διατήρηση των σχέσεων με τα μέλη των οικογενειών τους επιζητείται ενεργά και λαμβάνεται σοβαρά υπόψη, εμπλεκοντάς τα σε κάθε σχετική απόφαση,
- Παροχή και ενθάρρυνση πολλαπλών τρόπων ώστε τα παιδιά να διατηρήσουν τακτική επαφή με τους γονείς τους, τα αδέρφια τους, τους συγγενείς τους και τους φίλους τους, διασφαλίζοντας ότι οι σημαντικές αυτές σχέσεις διατηρούνται και υποστηρίζονται,
- Παροχή κατάρτισης και καθοδήγησης σε ανάδοχες οικογένειες ώστε να προετοιμάζουν και να ενθαρρύνουν τα παιδιά να διατηρήσουν τον δεσμό με τις βιολογικές τους οικογένειες όπου κρίνεται ενδεδειγμένο, και παροχή στήριξης σε βιολογικούς γονείς για να διατηρήσουν τη σχέση τους με τα παιδιά τους,
- Σχεδιασμός και παροχή εξειδικευμένων προγραμμάτων και στήριξης για την ενίσχυση των φροντιστών και άλλων παρόχων φροντίδας για να στηρίξουν τα παιδιά στο να διατηρήσουν τις ρίζες τους,
- Σχεδιασμός και παροχή εξειδικευμένων προγραμμάτων και στήριξης για την ενίσχυση των φροντιστών και άλλων παρόχων φροντίδας στο να διατηρούν και να προωθούν τους πολιτισμικούς, εθνικούς και οικογενειακούς δεσμούς των παιδιών,
- Εκπαίδευση παρόχων φροντίδας και προσωπικού στον τομέα της πολιτισμικής επάρκειας ώστε να σέβονται και να ενσωματώνουν τα εθνοτικά, πολιτισμικά και γλωσσικά υπόβαθρα των παιδιών στην καθημερινή τους φροντίδα.

6. Συστηματική επιδίωξη της προετοιμασίας των παιδιών υπό εναλλακτική φροντίδα στην αυτόνομη διαβίωση και στην ενσωμάτωση στην κοινωνία.

- Παροχή βοήθειας σε νέους οι οποίοι εξέρχονται από την εναλλακτική φροντίδα, ώστε να αναπτύξουν τα επαγγελματικά και προσωπικά τους σχέδια, αξιολογώντας την κατάστασή τους και καθοδηγώντας τους ως προς την ανεξαρτησία τους. Εξέταση των απαιτήσεων και αναγκών τους, καθώς και των διαθέσιμων πόρων των σχετικών υπηρεσιών,
- Ενίσχυση της στήριξης για παιδιά και νέους, ώστε να επιλέξουν την εκπαιδευτική τους πορεία και επαγγελματική σταδιοδρομία βάσει των ενδιαφερόντων τους. Να δοθεί προτεραιότητα στην έγκαιρη και διαρκή προετοιμασία για τη μετάβασή τους στην ενηλικίωση, αντί αυτή να ξεκινήσει μόλις ένα έτος πριν την ενηλικίωσή τους,
- Διασφάλιση της συνέχισης και της ποιότητας της φροντίδας με τη διεξαγωγή υγειονομικών αξιολογήσεων για την παροχή εξατομικευμένης στήριξης και κατάλληλων αποκρίσεων σε περιπτώσεις σωματικών και ψυχολογικών προβλημάτων,
- Εξέταση συγκεκριμένων συνθηκών που προκαλούν ευαλωτότητα, όπως η τεκνοποίηση σε νεαρή ηλικία, οι αναπηρίες, τα προβλήματα ψυχικής υγείας και η κατάσταση των ασυνόδευτων ανηλίκων. Εστίαση στην πρόληψη, συμπεριλαμβανομένων των επικίνδυνων συμπεριφορών, της σεξουαλικής αγωγής και της εξάρτησης,
- Παροχή των απαραίτητων εργαλείων σε επαγγελματίες και φροντιστές, για να στηρίζουν τα παιδιά και τους νέους ως προς την ανεξαρτησία τους, διασφαλίζοντας αποτελεσματικό συντονισμό με εταίρους και οργανωτικές υπηρεσίες και παρέχοντας ειδικούς χώρους στήριξης για επαγγελματίες,
- Παροχή κατάλληλης εκπαίδευσης σε επαγγελματίες, ιδίως ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς, συμπεριλαμβανομένων εξειδικευμένων μαθημάτων για τα δικαιώματα των παιδιών υπό εναλλακτική φροντίδα και της πρόσβασης σε υπηρεσίες, για να βοηθήσουν τους νέους που εξέρχονται της εναλλακτικής φροντίδας με τις διοικητικές διαδικασίες,
- Ενημέρωση των παιδιών και των νέων ώστε να διασφαλιστεί ότι κατανοούν πλήρως τα δικαιώματά τους και τη βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής και της ψυχολογικής στήριξης, η οποία θα είναι διαθέσιμη όταν δεν θα προστατεύονται πλέον ως παιδιά και όταν εξέλθουν της εναλλακτικής φροντίδας, απλοποιώντας και διευκολύνοντας την πρόσβαση σε πόρους (κατοικία, εκπαίδευση, επαγγελματική κατάρτιση, υποτροφίες κ.λπ.),
- Προώθηση και ανάπτυξη συναισθηματικών, εκπαιδευτικών και υποστηρικτικών σχέσεων, όπως τα τοπικά προγράμματα καθοδήγησης, με τακτικούς ελέγχους (συνεδριάσεις, τηλεφωνικές κλήσεις, επισκέψεις σε δομές κ.λπ.) μετά την έξοδο των νέων από την εναλλακτική φροντίδα, για οικοδόμηση ουσιαστικών σχέσεων με ενήλικους εθελοντές και διεύρυνση των δικτύων υποστήριξης και αλληλεγγύης,
- Θέσπιση δικαιώματος επιστροφής, το οποίο επιτρέπει στους νέους να προσαρμόσουν ή να αναβάλουν τη στήριξη που λαμβάνουν ανάλογα με την σταθεροποίηση της κατάστασής τους μετά την απομάκρυνσή τους από την εναλλακτική φροντίδα, ενώ διασφαλίζεται ότι μπορούν να επανενταχθούν σε

αυτήν εφόσον είναι αναγκαίο, λόγω κάποιων δυσκολιών ή αλλαγών που προέκυψαν,

- Τα κράτη και όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς πρέπει να υιοθετήσουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, δράσεις, εκστρατείες ευαισθητοποίησης κ.λπ. για την πρόληψη και την καταπολέμηση του στιγματισμού των παιδιών που τελούν ή τελούσαν υπό εναλλακτική φροντίδα.

7. Ενίσχυση της επιθεώρησης και της παρακολούθησης της εναλλακτικής φροντίδας.

- Ανάπτυξη και εφαρμογή σαφών ρυθμιστικών πλαισίων που να περιγράφουν πρότυπα και διαδικασίες για την επιθεώρηση και την παρακολούθηση των εγκαταστάσεων εναλλακτικής φροντίδας, τόσο του δημόσιου όσο και του ιδιωτικού τομέα,
- Διασφάλιση της ανεξαρτησίας του συστήματος επιθεώρησης, χρησιμοποιώντας εξωτερικούς οργανισμούς εποπτείας,
- Διασφάλιση της συμμόρφωσης με πρότυπα μέσω τακτικών και απροειδοποίητων επιθεωρήσεων των δομών εναλλακτικής φροντίδας. Ανεξάρτητες οργανώσεις για τα δικαιώματα του παιδιού πρέπει επίσης να προβαίνουν σε επισκέψεις και συστάσεις με σκοπό τη βελτίωση,
- Παροχή επαρκούς χρηματοδότησης και πόρων στους φορείς επιθεώρησης και παρακολούθησης για διεξοδική και αποτελεσματική παρακολούθηση των δομών εναλλακτικής φροντίδας,
- Να απαιτηθεί από τις δομές εναλλακτικής φροντίδας να υποβάλλουν τακτικά λεπτομερείς εκθέσεις για τις εργασίες τους, τις πρακτικές φροντίδας και την ευεξία των παιδιών. Να διασφαλιστεί ότι οι επιθεωρήσεις έχουν ως αποτέλεσμα την κατάρτιση ολοκληρωμένων εκθέσεων που υπογραμμίζουν τις επιδράσεις, τις απαραίτητες βελτιώσεις και την ανατροφοδότηση από τα παιδιά,
- Στη διαδικασία των επιθεωρήσεων και της παρακολούθησης πρέπει να εμπλακούν φορείς από διάφορους τομείς, όπως κοινωνικοί λειτουργοί, επαγγελματίες του χώρου, παιδοψυχολόγοι και νομικοί εμπειρογνώμονες,
- Να διασφαλιστεί ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν εκπαιδευτεί στις διαδικασίες επιθεώρησης και στη διάδραση με παιδιά υπό εναλλακτική φροντίδα, ώστε να συλλέξουν ακριβή ανατροφοδότηση,
- Δημιουργία ασφαλών και ανώνυμων καναλιών για παιδιά και νέους που τελούν υπό εναλλακτική φροντίδα, για να δοθεί η ανάδραση των εμπειριών τους και των συνθηκών ζωής τους, διασφαλίζοντας ότι η φωνή τους εισακούγεται κατά τη διαδικασία παρακολούθησης,
- Συλλογή και ανάλυση δεδομένων αναφορικά με την απόδοση και τις συνθήκες των εγκαταστάσεων εναλλακτικής φροντίδας, για να ενημερωθούν οι πολιτικές αποφάσεις και να βελτιωθούν οι πρακτικές φροντίδας,
- Λήψη δραστικών, στρατηγικών και δημιουργικών μέτρων ώστε να διασφαλιστεί ότι τα παιδιά υπό εναλλακτική φροντίδα έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικούς και φιλικούς προς τα παιδιά μηχανισμούς υποβολής παραπόνων για την αποκατάσταση της παραβίασης των δικαιωμάτων τους.

Το ENOC συγχρηματοδοτείται από το πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης Πολίτες, Ισότητα, Δικαιώματα και Αξίες. Το περιεχόμενο της έκδοσης αυτής αντιπροσωπεύει μόνο τις απόψεις του ENOC και είναι αποκλειστική ευθύνη του. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν φέρει καμία ευθύνη για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται εδώ.